

ARMOEDE IS OOK
LOKAAL
DE LOKALE
ARMOEDEBAROMETER
DIKSMUIDE

DECENNIUMDOELEN
Geef armoede geen kans

EEN DECENNIUM ARMOEDIG BELEID

Waarom een lokale armoedebaarometer?

Gemeenten en steden krijgen een steeds belangrijkere rol in de strijd tegen armoede. Zij staan immers, samen met het middenveld en verschillende welzijnsactoren, vooraan in het lokale veld. Daar vinden ze onder hun bewoners gezinnen die leven in of nabij armoede en gezinnen die nood hebben aan versterking, hulp of begeleiding. Zij staan ook vooraan om geconfronteerd te worden met nieuwe noden, doelgroepen en sociale risico's.

Het OCMW-decreet en het decreet lokaal sociaal beleid plaatsen bijgevolg de gemeente, het OCMW of binnenkort de sociale dienst van de gemeente, centraal in een netwerk van organisaties die één voor één vertrekken van de uitbouw van de rechten van de mens.

De decentralisering van het welzijns- en meer bepaald het armoedebestrijdingsbeleid gebeurt binnen een brede beweging waarbij lokale besturen meer verantwoordelijkheden krijgen. Ook op andere beleidsdomeinen worden gemeenten geconfronteerd met nieuwe opdrachten. In vergelijking met Nederland of het Verenigd Koninkrijk gaat dit in België nog niet zo ver. In die en andere landen zijn lokale besturen dé organisator van het sociaal beleid. Dit gaat vaak gepaard met een besparingsoperatie voor de hogere overheden, met alle gevolge van dien voor het lokaal sociaal beleid. De Vlaamse decentralisering verloopt –voorlopig?— anders.

Meer bevoegdheden veronderstelt ook meer beleid. De uitdaging voor de Vlaamse gemeenten en steden is dan ook het uittekenen van een armoedebestrijdingsbeleid.

Eén zijde van die uitdaging is dat gemeenten heel wat moeten ondergaan waar ze zelf geen vat op hebben. Want het zijn niet zij die verantwoordelijk zijn voor complexe situaties die veelal het resultaat zijn van mondiale ontwikkelingen, zoals de toenemende globalisering, de economische crisis en de toenemende migratie- en vluchtelingenstromen. De lokale overheden zijn ook niet verantwoordelijk voor het Vlaamse of federale beleid rond bijvoorbeeld minima, werkloosheidsuitkeringen, de kostprijs van energie en water, het woonbeleid, ... Maar ze dragen er wél de gevolgen van.

De andere zijde van de uitdaging is dat gemeenten wél een beleid kunnen voeren: een sociaal woonbeleid, toegankelijke scholen, voldoende kinderopvang, een inclusief leefloonbeleid, een outreachende werking, een sociaal energiebeleid, samenwerking met armoedeorganisaties, middenveld en welzijnsactoren, ... Kortom, gemeenten kunnen een breed armoedebestrijdingsbeleid ontwikkelen, uitbouwen en financieren.

Meer bevoegdheden veronderstellen ook meer middelen. Deze komen van Vlaanderen en de federale overheid, maar komen ook van de eigen belastingen. Een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid houdt dan ook een inkomsten- en uitgavenbeleid in dat kiest voor armoedebestrijding en meer welzijn.

Een lokale armoedebaarometer helpt gemeenten bij het maken van die keuzes.

Een lokale armoedebaarometer

De Armoedebaarometer van Decenniumdoelen vormt de basis van de lokale armoedebaarometer. Deze lokale armoedebaarometer bevat eveneens lokale decenniumdoelen: elke gemeente helpt mee de armoede in Vlaanderen of België te halveren op 10 jaar tijd.

De lokale armoedebaarometer omvat drie decenniumdoelen: de halvering van de kinderarmoede; de halvering van de werkloosheid en het bereiken van het sociaal objectief m.b.t. sociale woningen. Deze drie decenniumdoelen worden verder uitgewerkt met andere cijfers. Hiermee kan elke gemeente een daadkrachtig armoedebestrijdingsbeleid uitwerken.

We vergelijken enkel binnen de gemeente. Vergelijking tussen gemeenten is immers moeilijk. Gemeenten verschillen net teveel van elkaar, zelfs binnen de 15 clusters van de Belfius-indeling. Hoe kan je Aalst met bijvoorbeeld Turnhout vergelijken? Beiden zitten in dezelfde cluster, maar beide steden verschillen hemelsbreed van elkaar. De vraag is dus, wat is de meerwaarde van de vergelijking? Zeker omdat gemeenten heel wat moeten ondergaan. Bovendien spelen de lokale omstandigheden soms een grote rol: sommige gemeenten hebben omwille van hun woonpatrimonium (19^e -eeuwse arbeidersbuurten) een goedkoper huurbestand en hierdoor meer lagere inkomensgroepen.

Gemeenten zijn binnen bepaalde grenzen zelf verantwoordelijk voor een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid. De lokale armoedebaarometer helpt gemeenten, armoedeorganisaties en middenveld om die verantwoordelijkheid te duiden en te sturen. De lokale armoedebaarometer is een actie-instrument waarmee het politieke debat over een eigen armoedebestrijdingsbeleid kan gevoerd worden.

In tegenstelling tot de Armoedebaarometer is de lokale armoedebaarometer niet allesomvattend. Er ontbreken namelijk heel wat gegevens over de lokale gezondheid, de geletterdheid, de participatie van mensen die leven in of nabij armoede, ... Dit gebrek is een pleidooi voor een nog gedetailleerdere gegevensverzameling. Als gemeenten meer bevoegdheden krijgen, dan moeten ze ook hun beleid kunnen monitoren. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen lokale, Vlaamse en federale overheden.

Decenniumdoelen

Jos Geysels

Voorzitter Decenniumdoelen

Michel Debruyne

Coördinator Decenniumdoelen

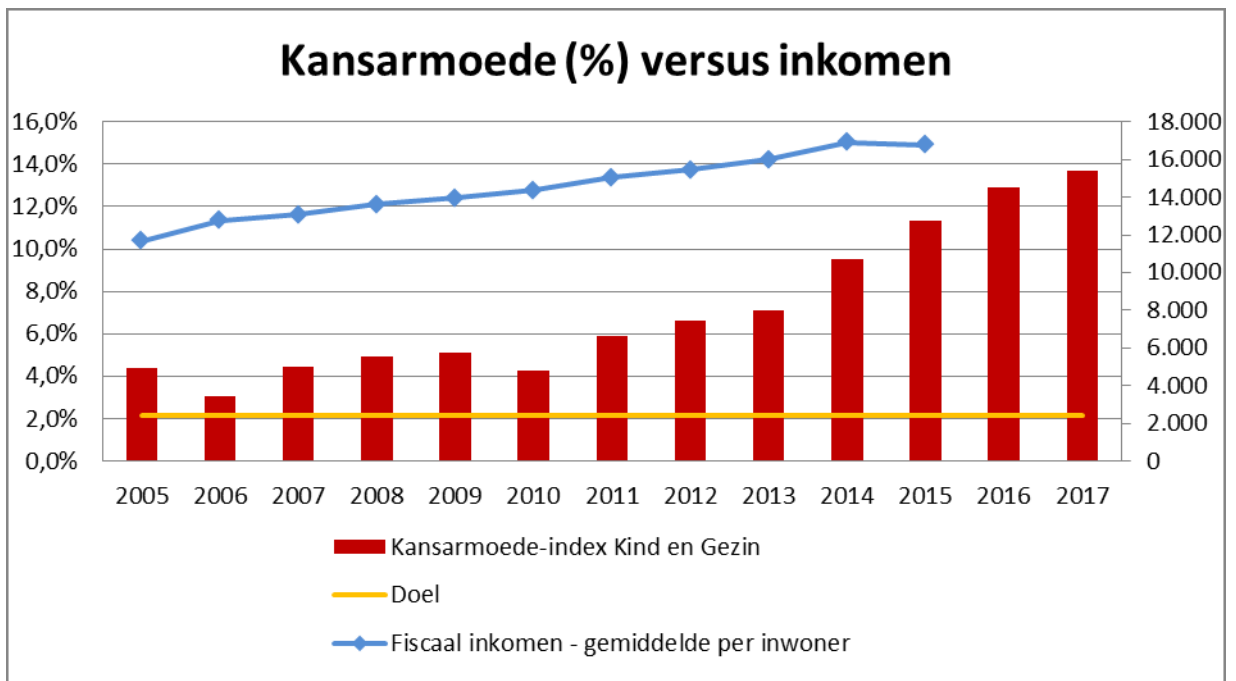
Decenniumdoelen is een samenwerking tussen Netwerk tegen Armoede, Welzijnszorg, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, SAM, ABVV, ACV, ACLVB, Christelijke Mutualiteiten, Socialistische Mutualiteiten, UitdeMarge, Minderhedenforum, Beweging.net en wordt ondersteund door CERA

De lokale armoedebaarometer van Diksmuide

1. Armoede versus inkomen

De belangrijkste indicator om de lokale armoede te meten is de kansarmoede-index van Kind en Gezin. De Europese armoede-indicatoren die Vlaanderen en België gebruiken zijn niet te vertalen naar het lokale niveau. De Kind en Gezin-indicator vertelt ons enkel over de armoede bij gezinnen met jonge kinderen. Deze indicator vertelt dus niet over armoede bij gezinnen met oudere kinderen of gepensioneerde gezinnen. Daarom moeten we deze indicator met andere combineren.

Toch is deze Kind en Gezin-indicator zeer belangrijk. Deze indicator geeft ons een inzicht in hoe armoede de komende jaren zal evolueren: een stijgende of dalende evolutie vertelt ons iets over de dalende of groeiende armoede. Helaas is wie als kind armoede kent, vaak gedoemd om later ook armoede te kennen.

Het armoede-decenniumdoel voor Diksmuide ligt op 2,2%; dit betekent een halvering van de Kind en Gezin-armoede in 2005. De Kind en Gezin-indicator voor Diksmuide geeft een alarmerend beeld: na wat schommelingen keert het kansarmoedecijfer in 2010 terug tot 4,2% (ongeveer het initiële niveau) waarna we een dramatisch stijgende trend zien tot 13,7% in 2017. Ten opzichte van 2005 is er ruim 9 procentpunt bijgekomen. Dat is maar liefst een verdrievoudiging!

Het decenniumdoel van 2,2% ligt daarmee verder dan ooit: 11,5 procentpunt!

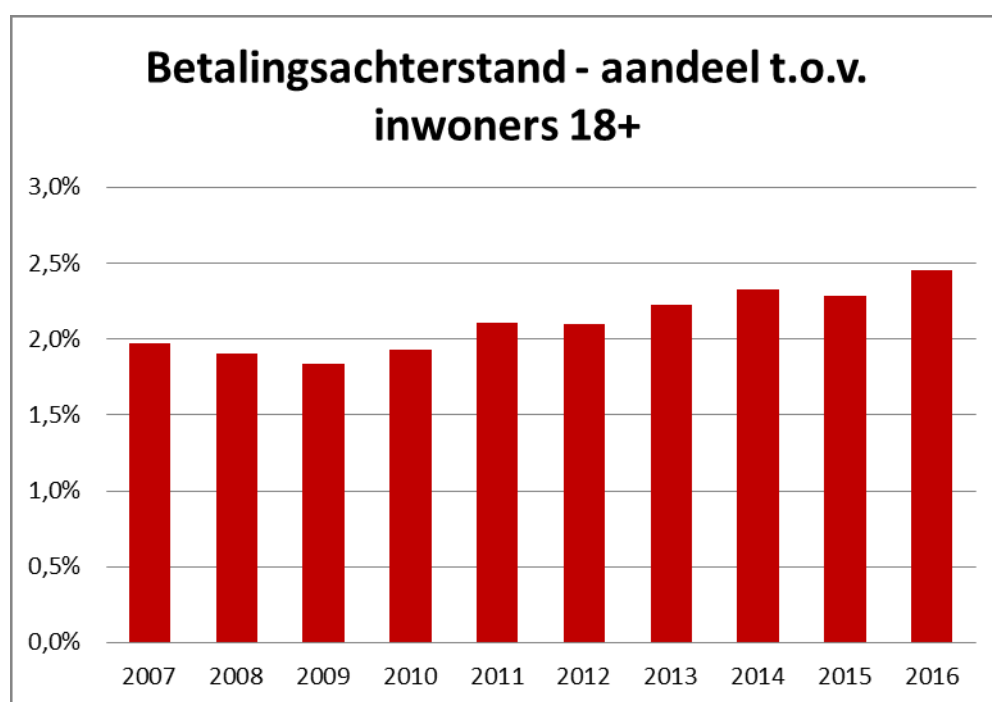
De Kind en Gezin-indicator meet de armoede onder gezinnen met pasgeboren kinderen en heel jonge gezinnen. De indicator vlakt de armoede af door telkens het gemiddelde van drie jaar te nemen. Zo worden grote incidentele wijzigingen opgevangen.

De Kind en Gezin-indicator biedt een blik op de toekomst van de armoede in Diksmuide (en Vlaanderen). Meer en meer kinderen worden geboren in armoede. Dit bepaalt meer dan andere zaken hun leven. Binnen 15 jaar zijn de jongeren geboren tussen 2011 en 2015 ongeveer 18 jaar en hebben ze weinig kans om nog uit de armoede te geraken.

We vergelijken de Kind en Gezin-indicator met de evolutie van het fiscaal inkomen van de Diksmuidse bevolking. De fiscale ontvangsten stijgen van 11.690 euro in 2005 tot 16.765 euro in 2015. In vergelijking met andere vergelijkbare steden, is dit laag.

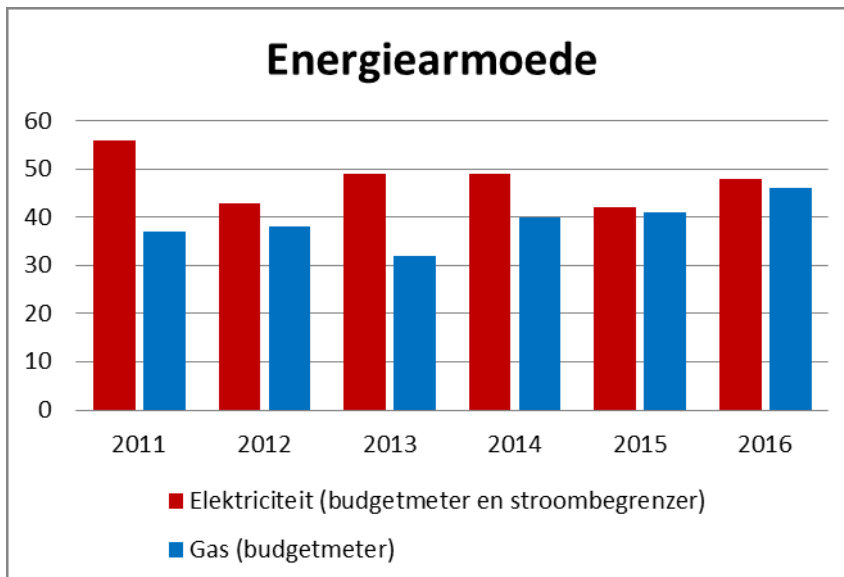
De hoge kinderarmoede vraagt extra middelen. Naast eigen inbreng zal ook solidariteit met Diksmuide vanuit Vlaanderen het antwoord moeten zijn.

De Kind en Gezin-indicator biedt één beeld van armoede in de gemeente Diksmuide. Een andere indicator is de betalingsachterstand. Deze indicator geeft ons een beeld van de omvang van de armoede of het armoederisico in Diksmuide.

We hebben enkel gegevens vanaf 2007 tot 2016. Na een lichte daling van 2,0% in 2005 tot 1,8% in 2009, zien we een stijgende trend tot 2,5% in 2016.

Het stijgende niveau van betalingsachterstand sinds 2010 baart zorgen: het betekent dat een groeiende groep gezinnen het jaarlijks het moeilijk hebben om hun facturen te kunnen betalen. In Diksmuide gaat het over 330 personen.

We zien een andere evolutie als we kijken naar energiearmoede. De volgende grafiek geeft de evolutie weer van zowel de gas- als de elektriciteitsarmoede. Het aantal actieve budgetmeters voor elektriciteit met stroombegrenzer daalt licht van 56 in 2011 naar 48 in 2016. Een omgekeerde beweging zien we bij het aantal actieve budgetmeters voor gas: van 37 in 2011 naar 46 in 2016.

Voor de elektriciteitsarmoede zien we dus een lichte verbetering terwijl de gasarmoede licht toeneemt. Nog steeds moet dus een redelijk constante groep gezinnen in de kou of in het donker leven.

De grafiek van energiearmoede toont een mogelijk beeld van hoe de stad Diksmuide armoede aanpakt. De werking van de Lokale Adviescommissie is hier bepalend. De LAC moet immers voorkomen dat gezinnen afgesloten worden van elektriciteit, gas of water of zoekt naar een oplossing voor heraanluiting. Momenteel werken de LAC's in Vlaanderen op zeer uiteenlopende manieren: OCMW's geven een eigen invulling aan de LAC-werking, afhankelijk van hun beleidskeuzes, hun visie op hulpverlening, het aantal personeelsleden ...

Met deze drie indicatoren kunnen we een beeld schetsen van de armoede in Diksmuide: de enorm stijgende kansarmoede en licht stijgende betalingsachterstand tonen aan dat structurele armoede een steeds groter probleem is.

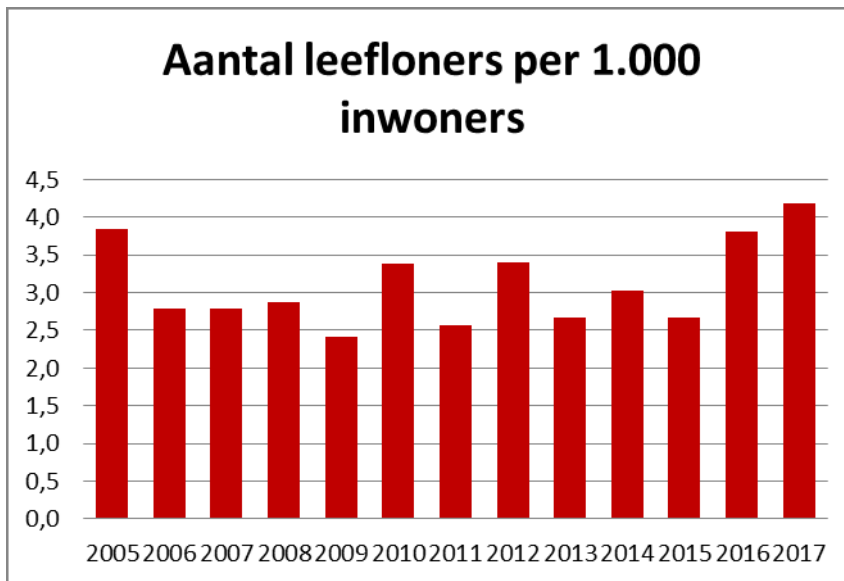
Deze indicatoren geven ons een blik op de toekomst: een blijvende duale samenleving ontwikkelt zich in Diksmuide.

2. Wie is arm?

Bovenstaande grafieken geven een indicatie van de armoede te Diksmuide. De volgende twee geven een beeld van wie er in armoede leeft.

De eerste grafiek geeft een beeld van de evolutie van het aantal leefloners te Diksmuide. Het aantal leefloners ligt laag in vergelijking met andere steden. We zien twee trends: dalend van 3,84 leefloners per duizend inwoners in 2005 tot 2,42 in 2009 om vervolgens opnieuw te stijgen tot 4,19 in 2017. De

sterke stijging in recente jaren heeft de vooruitgang tenietgedaan. In 2017 ligt het aantal leefloners lichtjes hoger dan in 2005.

70 gezinnen moeten in Diksmuide leven van een armzalig leefloon.

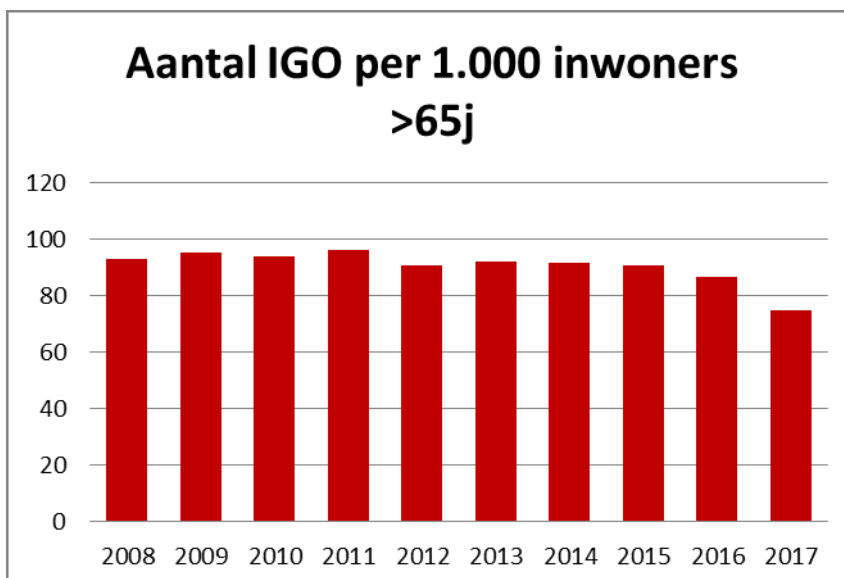
De vraag is: welk beleid voert de stad Diksmuide voor deze gezinnen? Is dit een genereus beleid of ...?

De tweede grafiek geeft ons een zicht op de evolutie van het aantal arme ouderen. Diksmuide kent heel wat meer ouderen die met een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) moeten leven. Tussen 2008 en 2011 schommelt het aantal mensen met een IGO rond de 95 per duizend inwoners ouder dan 65 jaar en tussen 2012 en 2015 rond de 91 promille waarna we een dalende lijn zien tot 74,6 promille in 2017.

In 2017 zijn er een kleine 259 ouderen die moeten overleven met een armzalige IGO.

Ondanks de daling in recente jaren, blijft het aantal ouderen die van een IGO moet overleven relatief hoog liggen.

Ook hier rijst de vraag welk beleid de stad Diksmuide voert voor deze groep ouderen.

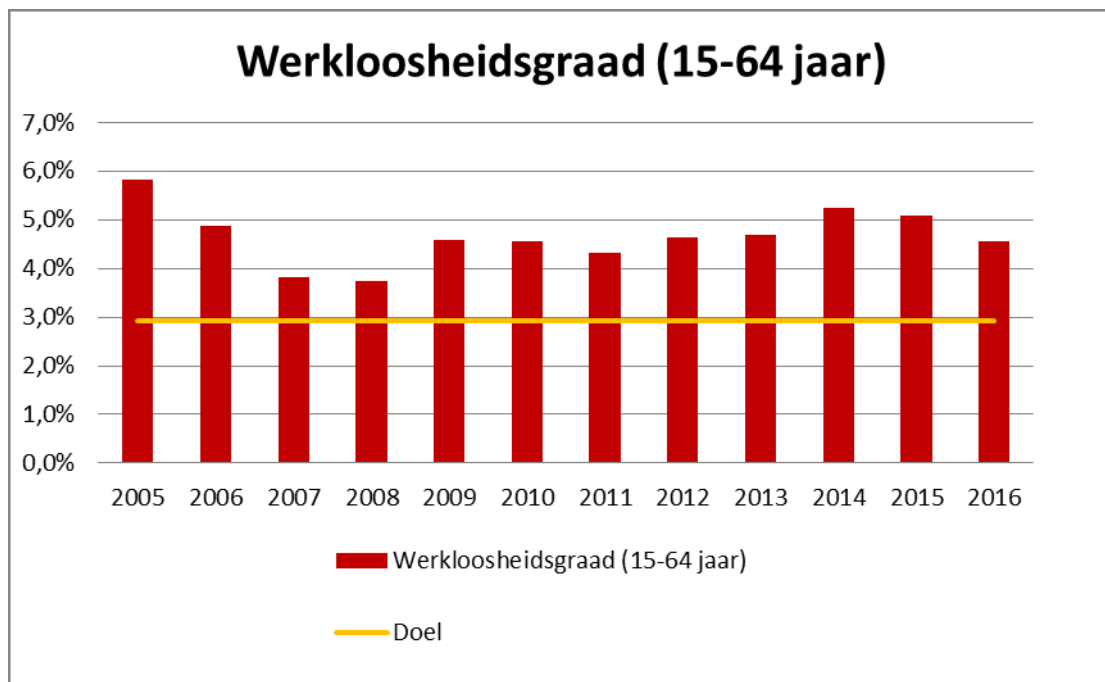
Wie is arm? De bovenstaande grafieken geven een indicatie: vooral oudere personen en mensen met een leefloon leven met een armoederisico of onder de armoedegrens.

3. Wie werkloos is, is meestal arm

Naast gepensioneerden en leefloners leven personen die lang werkloos zijn vaak in armoede. De recente federale maatregelen die langdurige werkloosheid bestraffen, duwen mensen in de armoede. Of deze bestraffing mensen helpt is echter geen uitgemaakte zaak. Integendeel, hoe harder gezinnen moeten proberen te overleven, hoe moeilijker het wordt om uit armoede te geraken¹.

De werkloosheidscijfers voor Diksmuide schommelen sterk. Na een daling van 5,8% in 2005 tot 3,8% in 2008 zien we een stijgende trend tot 5,3% in 2014. Daarna zakt de werkloosheid opnieuw tot 4,6%

Het decenniumdoel is vastgelegd op 2,9%. De werkloosheidsgraad blijft ruim anderhalf procentpunt verwijderd van het decenniumdoel. Tegenover 2005 zien we een lichte verbetering. De dalende lijn in de voorbije jaren is hoopgevend.

Wie zijn de werklozen in Diksmuide? We hebben er een zicht op voor 2015: in Diksmuide is 6,6% van de personen van EU-afkomst werkloos. Voor Diksmuidenaars uit Europese niet-EU-landen is dat 19%, voor deze uit andere landen 6 % en voor Diksmuidenaars afkomstig uit Turkije of de Maghreblanden zijn de cijfers niet voorhanden.

De werkloosheid blijft hoog in Diksmuide. Het decenniumdoel werd nooit bereikt. Heel wat personen met een migratie-achtergrond zijn werkloos.

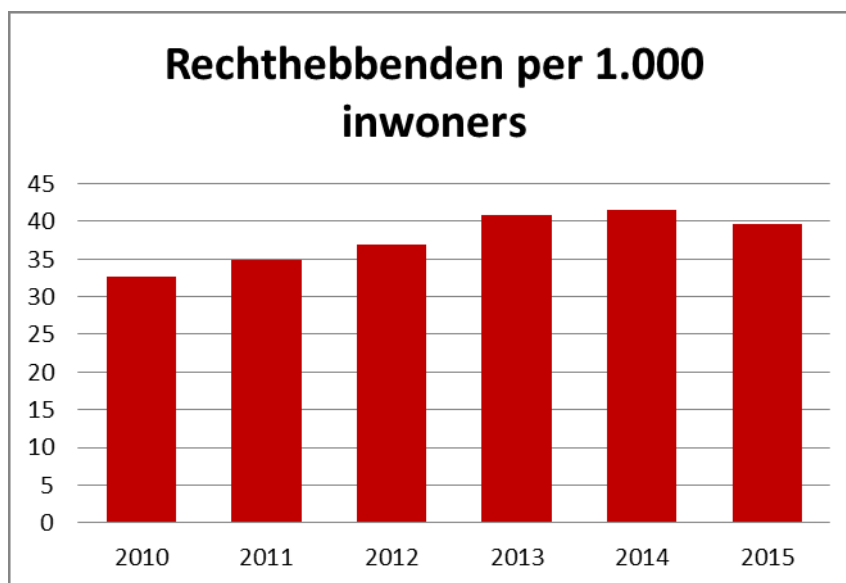
Heeft Diksmuide een beleid gericht op deze verschillende groepen?

4. Gezondheid

Wie arm is, is ziek of wie langdurig ziek is, is arm. Wie extra zorg nodig heeft, heeft meer middelen nodig om deze te bekostigen. Hiervoor heeft Vlaanderen onder meer de zorgverzekering ingevoerd. De zorgverzekering bekijkt enkel de graad van de nodige zorg. Wie extra zorg nodig heeft kan rechthebbend zijn op een maandelijkse zorgpremie.

De zorgpremie geeft m.a.w. geen indicatie of mensen met zorg in armoede leven. Ze duidt enkel het aantal rechthebbenden aan die extra ondersteuning nodig hebben: de zorgpremie helpt hen hierbij.

Het aantal rechthebbenden op een zorgpremie geeft wel een duiding welk welzijnsbeleid de gemeente Diksmuide moet voeren. Het aantal rechthebbenden stijgt van 32,6 per duizend inwoners in 2010 tot 41,5 promille in 2014 ouder dan 65 jaar. In 2015 zakt het aantal licht tot 39,6 per duizend inwoners of 654 personen in Diksmuide die een zorgpremie ontvangen. Over de getoonde periode stijgt het aantal dus met 7 promillepunt.

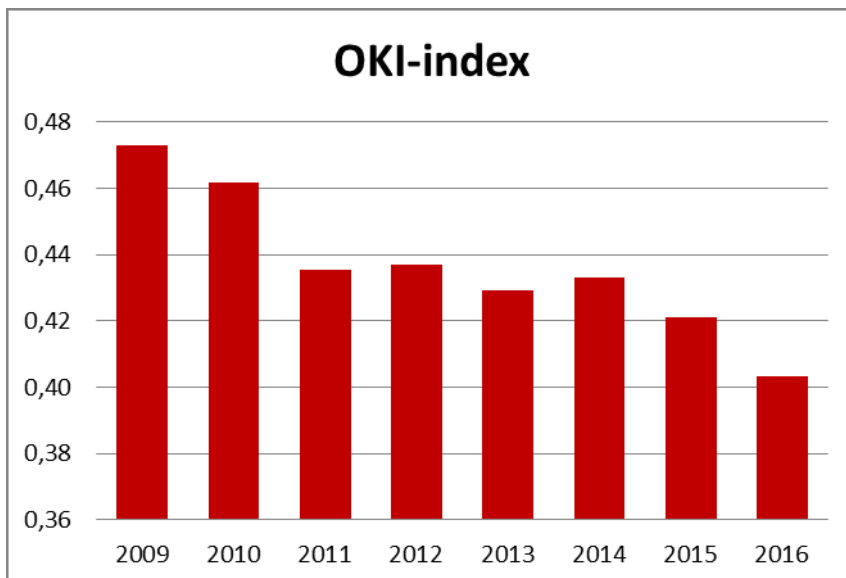
Personen met een IGO kunnen een zorgpremie ontvangen. Beide grafieken moeten dan ook samen gelezen worden. De zorgpremie kan voor veel ouderen een belangrijk verschil uitmaken. De vraag is of Diksmuide een beleid voert voor deze groepen?

5. Onderwijs

Onderwijs was in de vorige eeuw de grote gelijkmaker. Dankzij (de democratisering van) het onderwijs is er een serieuze sociale mobiliteit op gang gekomen. Onderwijs dat alle jongeren een kans geeft is ook vandaag meer dan belangrijk.

De Kind en Gezin-kinderarmoede-indicator toont voor Diksmuide een negatieve trend. Stijgende kinderarmoede zal op termijn impact hebben op de schoolresultaten. We kunnen verwachten dat de jonge kinderen die vandaag in armoede opgroeien, morgen met achterstand of zelfs zonder diploma de school verlaten. We kunnen verwachten dat deze jongeren morgen de waterval in het onderwijs meemaken. Diksmuide heeft er dan ook alle belang bij om een inclusief onderwijsbeleid te voeren.

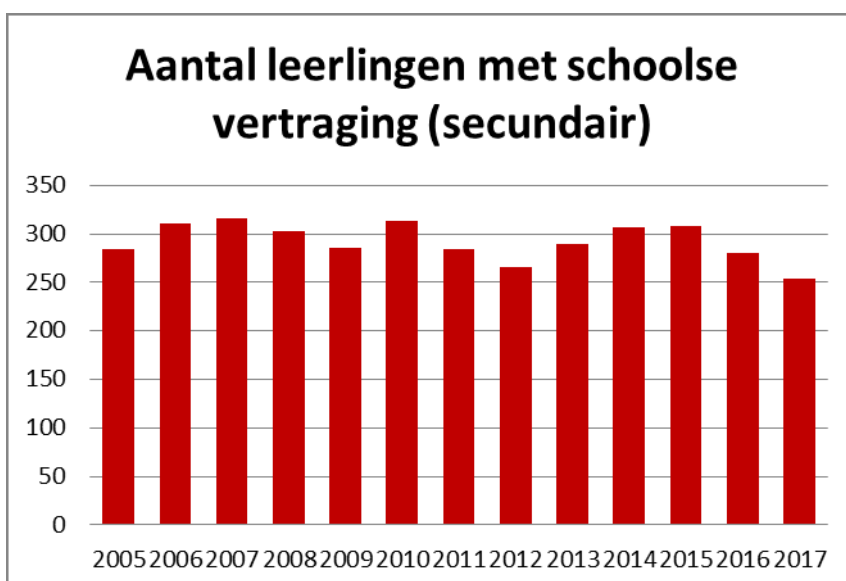
Vlaanderen heeft een onderwijsarmoede-indicator ontwikkeld: de OKI-Indicator. Deze wordt berekend als het aantal van de 4 leerlingenkenmerken (Thuistaal niet-Nederlands, Laag opleidingsniveau van de moeder, Ontvangen van een schooltoelage, Wonend in een buurt met hoge mate van schoolse vertraging) waaraan de leerlingen voldoen, gesommeerd voor alle leerlingen, en vervolgens gedeeld door het totaal aantal leerlingen. De OKI is bijgevolg een cijfer tussen 0 en 4. Hoe hoger, hoe meer kans op kansarmoede.

De OKI-index voor Diksmuide vertoont een gestaag dalende tendens: van 0,47 in 2009 tot 0,4 in 2016. De OKI-index is relatief laag. Toch blijft de vraag hoe deze index verder zal evolueren gezien de onrustwekkende Kind en Gezin-indicator.

Een andere indicator is het aantal leerlingen met schoolse achterstand. Deze indicator vertoont een sterk schommelende trend. In 2017 zijn er 30 jongeren minder dan in 2005 die de school met 2 jaar achterstand verlaten.

Hoewel het aantal jongeren met schoolse achterstand in 2017 op het laagste niveau staat van het voorbije decennium, zijn er nog steeds 254 jongeren met schoolse vertraging die het allemaal moeilijk zullen hebben op de arbeidsmarkt en bijgevolg gemakkelijker in armoede terecht kunnen komen.

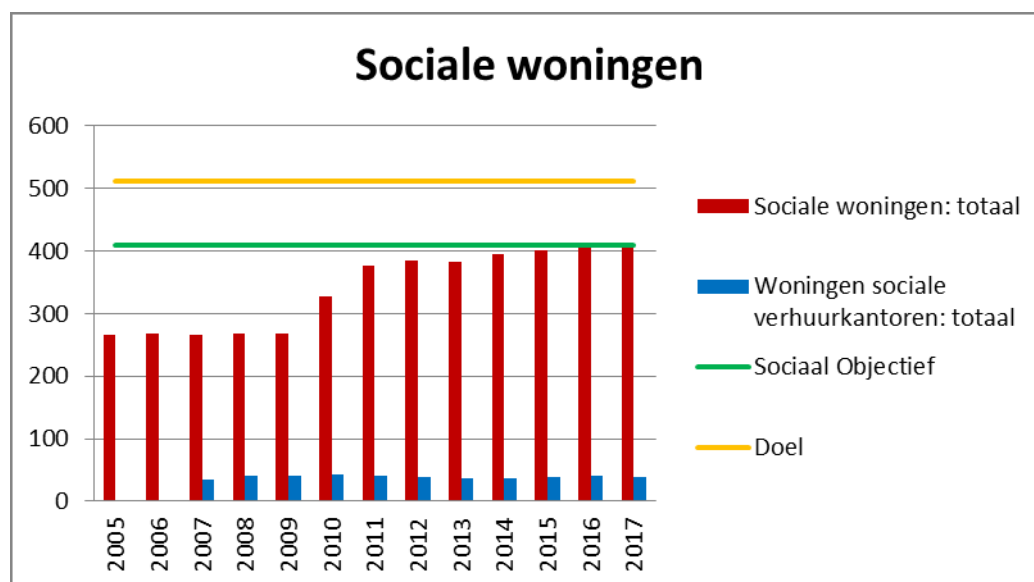

Jongeren die Nederlands niet als thuistaal hebben lopen veel vaker een schoolse achterstand op: 20,6% tegenover 1,4% van de jongeren die wel Nederlands als thuistaal hebben.

De Kind en Gezin-indicator geeft aan dat deze groep niet zal verminderen. Heel wat kinderen worden geboren in armoede of zijn jong in armoede. Deze groep stijgt jaar na jaar. Vooral kinderen die moeders hebben met een migratieachtergrond worden getroffen: meer dan de helft van deze kinderen leven in kansarmoede. De uitdaging voor Diksmuide is dan ook helder: een inclusief schoolbeleid is nodig.

6. Wonen

Wonen is het domein waar een gemeente of stad een verschil kan maken. Een gemeente maakt via haar ruimtelijk beleid en via haar woonbeleid een wezenlijk verschil: een sociaal woonbeleid helpt gezinnen uit armoede.

Vlaanderen heeft voor alle gemeenten een sociaal objectief vastgelegd. Dit sociaal objectief voor Vlaanderen is echter 25.000 sociale woningen lager dan het decenniumdoel. Het is met andere woorden een bescheiden decenniumdoel. Voor de stad Diksmuide ligt het sociaal objectief op 409.

We vergelijken het aantal sociale woningen ook met het decenniumdoel. Deze ligt voor Diksmuide op 511 sociale huurwoningen.

Het aantal sociale woningen blijft stabiel rond de 265 t.e.m. 2010 waarna we een stijging zien tot 411 in 2016 gevolgd door een minieme daling in 2017. Vanaf 2011 overschrijdt de stad Diksmuide het sociaal objectief dankzij de SVK-woningen. Het aantal SVK-woningen ligt stabiel rond de 40. Vanaf 2015 bereikt Diksmuide zelfs het sociaal objectief zonder SVK-woningen mee te tellen. Het decenniumdoel is echter nog niet bereikt: met SVK-woningen erbij, blijft er een tekort van 63 woningen.

De stad Diksmuide heeft een groot aantal sociale woningen. Er is een duidelijke aangroei van sociale huurwoningen. Toch zijn er nog meer nodig.

Dit heeft gevolgen voor huurders op de private huurmarkt. Te weinig sociale woningen betekent steeds meer huurders die te hoge woonlasten moeten betalen en die in armoede terecht komen. Voor 2016 hebben we cijfers: 39% van de huurders moet meer dan 30% van hun inkomen besteden aan woonlasten, dit is 2 op 5 huurders!

Ook hier heeft Diksmuide een belangrijke uitdaging: sociale woningen zijn een belangrijk instrument in de strijd tegen armoede. Meer sociale woningen zijn nodig om gezinnen uit armoede te halen.

7. Uitdagingen voor Diksmuide

Net zoals andere gemeenten staat Diksmuide voor heel wat uitdagingen. De lokale armoedebarmometer legt de grote uitdagingen bloot.

De kansarmoede is meer dan verdriedubbeld ten opzichte van 2005. Tot 2012 was er een geleidelijke stijging om dan terug licht te dalen op een hoog niveau. Dit hoog % vertaalt zich de komende jaren in armoede op school, jongeren met schoolse achterstand en op lange termijn werkloosheid.

Gemeenten kunnen een beleid voeren gericht op kinderarmoede: de gezinnen opsporen, begeleiden, een menswaardig bestaan geven en een schoolbeleid voeren dat rekening houdt met kinderarmoede.

Uit de bovenstaande grafieken en cijfers blijkt ook het hoog aantal mensen met een migratieachtergrond dat rond de armoedegrens leeft. In vergelijking met personen geboren in België hebben zij een veel grotere kans op werkloosheid (1 op 5), op schoolse achterstand (1 op 5), en op kinderarmoede (1 op 2 kinderen met moeders met een migratieachtergrond).

Een integratiebeleid en een antidiscriminatiebeleid gaan hand in hand. Dit is ook voor Diksmuide een uitdaging.

Naast personen met een migratieachtergrond zijn er heel wat andere gezinnen die leven rond de armoedegrens: kinderarmoede stellen we immers vast bij 10,7% van Belgische origine.

Het aantal leefloners daalde tot 2016 om dan in 2017 terug te stijgen. Het aantal werklozen blijft nagenoeg stabiel tot licht dalend. De betalingsachterstand en de energiearmoede vertonen een stijgende tendens. Deze cijfers stellen extra vragen naar het sociaal beleid van Diksmuide

Het sociaal en integratiebeleid kan zeer effectief zijn: het helpt mensen uit armoede, het helpt mensen die een beroep doen op het OCMW, het integreert mensen in de Diksmuidse samenleving. Diksmuide kan sociaal investeren, maar moet ook een beroep kunnen doen op solidariteit van naburige gemeenten en Vlaanderen.

Het aantal leerlingen met schoolse achterstand blijft daalt, net als de OKI-Index. Een positief teken. De stijgende kinderarmoede kan deze positieve trend keren, tenzij de stad ingrijpt.

Diksmuide heeft een sociaal woonbeleid gevoerd. Sinds het sociaal objectief bereikt is, zijn er geen bijkomende inspanningen gebeurd. Nochtans is de nood hoog: 2 op 5 huurders besteedt meer dan 30% van hun inkomen aan huur. Meer sociale woningen zijn dus de uitdaging.

ⁱ Zie ook Decenniumdecenniumdoelen, 10 jaar armoedebarmometers, een decennium armoedig beleid.